

De filosoof

Periodieke uitgave van de Faculteitsvereniging Utrechtse Filosofiestudenten voor de Faculteit Wijsbegeerte Utrecht
Jaargang 4 · Nummer 27 · mei 2004 · Blok 4 · Email: de.filosoof@phil.uu.nl · Website: phil.uu.nl/fuf

Beste lezer,

Misschien kent u de volgende situatie wel: u wordt geacht op een bepaald tijdstip een paper in te leveren, terwijl u het werk daaraan eigenlijk al te lang heeft uitgesteld. Wanneer dit tijdstip een zogenaamde harde deadline is (wat de laatste tijd steeds vaker voorkomt vanwege de BaMa) zijn er eigenlijk maar een paar opties. De eerste is het inleveren van een paper waarvan je weet dat het niet geheel op niveau is, een paper waar je eigenlijk niet honderd procent achter staat. De tweede is wachten met inleveren totdat dat wel het geval is, wat gemakkelijk kan leiden tot een onvoldoende vanwege het overschrijden van de deadline. De derde optie is fraude, iets wat ik in mijn hele studiercarrière maar één keer een student heb zien doen.

In alle drie de opties wordt denk ik je integriteit als student in zekere mate geschaad. Helaas is deze situatie al te vaak aan de orde geweest tijdens mijn studie,

met alle nadelige gevolgen van dien. Zo ben ik gesterkt in mijn mening dat een academische bul niet per se iets voor hoeft te stellen. Maar mijn mening over mijzelf als student is ook een stuk negatiever dan toen ik aan mijn studie begon, vooral wat betreft discipline en werkhouding. Vaak genoeg maak ik voornemens om mijn manier van werken zo aan te passen dat mijn integriteit niet in het geding komt, maar even vaak heb ik die plannen weer laten varen voor een avondje plezier (of twee, of drie, of vier...). Voor mij lijkt het behouden van mijn integriteit als student een hopeloos project.

Gelukkig ben ik niet alleen student en weet ik als hoofdredacteur mijn integriteit (denk ik) beter te behouden. Net nu mijn motivatie voor dit baantje begint te zakken, komt er een bevlogen eerstejaars langs die een grootse toekomst ziet voor De Filosoof en daarom wel hoofdredacteur wil worden. Wie het is, zal volgend

In dit nummer:

- 2 Brno, een impressie
- 3 Filosofie in de media
- 4-5 'Brno, waarom niet een week naar Oss!?'
- 6 Avond van de Oosterse Filosofie
- 8 Studeren in het buitenland
- 9 (Hoe) Kun je goede filosofen selecteren?
- 10 Tegen de ontmanteling van de 'elitaire' faculteit

nummer blijken, want hopelijk wil hij/zij dan al een voorwoord schrijven. Zodadelijk ga ik, zonder mijn integriteit te schaden, in het zonnetje zitten en dromen dat de nieuwe hoofdredacteur al die dingen doet waar ik nooit aan toegekomen ben.

Uw (nu nog) hoofdredacteur

SYMPOSIUM: LITERAATUUR EN FILOSOFIE

Op 3 maart j.l werd in het Wentgebouw in de Uithof het symposium 'Paradoxaal' gehouden. Tijdens dit symposium stonden, zoals de titel al doet vermoeden, de paradoxen centraal. De FUF organiseerde dit symposium samen met Incognito en de Vereniging voor Logica. De dag was een groot succes met meer dan 150 enthousiaste bezoekers en 5 al even enthousiaste sprekers. Groot succes waren ook de te verkrijgen t-shirts met daarop 'Ik Lieg' gedrukt. De dag werd voorgezeten door onze eigen Joost Joosten.

Maar het Paradoxen-symposium is niet het enige symposium wat dit jaar georganiseerd wordt door de FUF. Op maandag 10 mei zetten we de relatie tussen Filosofie en Literatuur in het

zonnetje op het symposium 'The one you love and the one you're with'. Op deze dag zal er een lezing worden gegeven door niemand minder dan Dr. Menno Lievers, die tevens hoofdredacteur van de Revisor is. Ook Hans van Stralen, die het vak 'Filosofie en Literatuur' doceert aan de faculteit Letteren, en Marc de Wilde, die een soortgelijk vak geeft aan de UvA, zullen beiden hun opwachting maken. De dag zelf wordt voorgezeten door Jan Hein Hoogstad, ook verbonden aan onze faculteit. Kortom, het belooft een boeiende dag te worden die zeker stof tot discussie zal bieden. Toegang tot het symposium is gratis, dat is dus een extra reden om vooral langs te komen op 10 mei! Het symposium zal om 10.40 aanvangen in de Aula van het Academieggebouw (zie de foto links) in de binnenstad. De FUF hoopt u allen te mogen verwelkomen!

Brno, een impressie

Door Raoul Bos

Meerdere malen heb ik deze week gepoogd om de FUF-reis naar Brno (Tsjechië) te vatten in een weloverwogen en journalistiek reisverslag. Nu ben ik vaak niet weloverwogen in mijn handelen en heb ik nog wel eens problemen met het spelen van 'journalistiek'. Daarom ben ik tot de beslissing gekomen om een impressie te geven van mijn reis naar Brno in plaats van een ingewikkeld reisverslag. Buiten dat staat mijn verblijf in Brno als een zeer aangename brij van plaatjes in mijn geheugen die met moeite ontcijferd kunnen worden tot een talig geheel.

van uw speciale verslaggever

Het was een merkwaardige ervaring om op de heenreis zo duidelijk de overgang te zien van het westen naar het oosten. Zeer toepasselijk werd dan ook het nummer "Over de muur" gedraaid van Klein Orkest. En hoewel we geen 'ijzeren gordijn' tegenkwamen zagen we al snel immense nederzettingen van flats opdoemen en het leek even dat het richting Tsjechië gradueel telkens grijzer werd. Het was vervolgens een nog groter contrast toen we de grens overstaken van Duitsland naar Tsjechië, het "feest van herkenning" leek

den, competitie maakt 12 uur in een bus zitten wat draaglijker konden we gelukkig al sleutels in ontvangst nemen. Met veel enthousiasme hadden we onze hotelkamers gevonden en na een sprong op het bed was de pret al snel voorbij. Zelfs in een Turkse gevangenis zijn volgens mij de bedden zachter.

Niet veel later waren de anderen al gearriveerd en kon de aankomst gevierd

worden met de nodige biertjes, potjes poolen en andere zeer gemakkelijke bezigheden. De ontdekking van Brno kon beginnen.

Brno is een stad die je moet leren kennen, je hopt van vooroordeel op vooroordeel over zijn inwoners, over zijn uitgaansleven, over zijn cultuur en over zijn welvaart.

En keer op keer werden mijn vooroordelen verworpen. De mensen leken geïsoleerd en onbereikbaar op een bepaalde manier, maar al gauw ontdooiden ze waar je bijstond. In Brno lachen uitsmijters naar je, stopt de politie voor je als je op de verkeerde plek de weg wilt oversteken en zodra je wat meer hebt laten zien van jezelf schuwen ze niet om even met handen en

is in ieder geval in vergelijking met sommige uitgaansplekken in Utrecht zeer vreedelievend. En buiten dat heb ik zelfs een keer gedanst!

De cultuur van Brno werd bij mij, door wat ik gelezen had over Tsjechië, overschaduw door de communistische geschiedenis, maar zelfs buiten deze roemruchtige periode wemelt het in Brno van de bezienswaardigheden en wetenswaardigheden. Ze hebben een opgezette krokodil uit 16-zoveel die men moedwillig 'Dragon of Brno' blijft noemen, dooie Kapucijners, het klooster van de grondlegger van het onderzoek en niet te vergeten zowat op iedere hoek een kerk.

Brno is denk ik mede door bovenstaande verschijnselen al een stad met een enorme welvaart; je ziet de 'inhaalslag' met het westen om je heen, maar tegelijkertijd ook een sterke beweging naar eigen identiteit c.q. cultuurbehoud in de meest brede zin van het woord.

Het is makkelijk om Brno af te doen in generalisaties die kenmerkend zijn voor een stad uit het oosten, maar het zijn juist de details die voortkomen uit een bezoek aan Brno die veel meer blootleggen dan het in eerste instantie doet vermoeden. Het is daarom ook moeilijk om in een impressie duidelijk te maken wat Brno voor een stad is. Hoe cliché het ook klinkt: het zelf gaan ontdekken zal veel meer vertellen omdat je dan op je eigen manier Brno leert kennen.

Ik kan natuurlijk nog veel meer vertellen over de FUF reis naar Brno. Ik zou kunnen vertellen dat Randy een grappige bijnaam heeft, ik zou kunnen vertellen welke liefdes en welke onenigheden er

nu helemaal afgelopen. Tot de eerste Mac Donald's waar je prima met euro's terecht kon, de medewerkers redelijk je Engels konden volgen en de 'Big Mac' nog gewoon 'Big Mac' was.

Na nog wat problemen met de routebeschrijving die wij hadden gekregen, was het ons gelukt om hotel 'Imos' te vinden in een afgelegen hoek van de stad Brno. Het was helaas al donker en het is grappig dat je je dan nog niet bewust bent van de stad; je zit met je hoofd na zo'n lange reis bij een bed, een bad en een biertje (wat later "pivo" werd). Daar als eerste aangekomen (het was voor ons een heuse wedstrijd gewor-

voeten met je te praten. Zo heeft de conciërge van het hotel, die eerst een zeer autoritaire man leek, mij rond middernacht een half uur lang proberen uit te leggen hoe je "kurkentrekker" in het Tsjechisch zegt (helaas ben ik dat alweer vergeten).

Je verwacht van een land dat pas 12 jaar de 'geneugten' van de kapitalistische vrijheid geniet een achtergestelde stapcultuur. Nu ben ik zelf niet zo'n feestbeest, maar een disco waar je tegenover mensen zit die je grootouders hadden kunnen zijn en dat terwijl het al 2 uur 's nachts is, zo'n disco is bij mij al bij voorbaat een goede disco. De muziek is dan wellicht gedateerd, de sfeer

zijn ontstaan binnen de groep, ik zou ook kunnen vertellen wat voor een colleges we precies gevolgd hebben bij de faculteit filosofie van Brno. Het lijkt me dat dergelijke dingen meer voor een reisverslag zijn en niet voor een impressie. Brno blijft voor mij een stad om terug te komen, het leek even net zo vertrouwd en aangenaam als slenteren in Utrecht. En voor mij is juist een dergelijk gevoel van herkenning, terwijl er toch zoveel verschillen zijn tussen Brno en Utrecht een maatstaf voor een prettig verblijf.

Raoul Bos is eerstejaars student Wijsbegeerte

Elke maatschappij heeft een voorstelling van de ideale toestand, waarin het aan niets ontbreekt. In de Middeleeuwen was dat het paradijs, voor de Grieken het 'gouden tijdperk', en voor de westerse wereld was dat de consumptiemaatschappij, waarin we onszelf zouden realiseren als individuen door te consumeren. Wij leven nu in die maatschappij, de ideale toestand is bereikt. We hebben alles wat we wilden hebben, behalve betekenis. We staan namelijk

tegenover een wereld vol voorgefabriceerde betekenissen die we alleen kunnen consumeren. De mens is een wezen dat zelf zijn wereld schept, maar wanneer alles in die wereld al gecodeerd is blijft er nauwelijks ruimte over om zelf betekenis tot stand te brengen. Het gevolg is een diepe verveling. (...) Als je de verveling toestaat om greep op je te krijgen, als je niet onmiddellijk in afleiding vlucht, dan word je op jezelf teruggeworpen. Alles om je heen verliest

zijn betekenis, je kunt je aan niets meer vasthouden. Zo kan verveling dwingen tot zelfonderzoek. Er bestaat ook zoiets als een creatieve verveling. In een wereld zonder verveling zouden lang niet zoveel romans geschreven zijn. Mijn eigen boek is het resultaat van creatieve verveling

De Noorse filosoof Lars Svendsen over zijn "filosofie van de verveling", in: NRC Handelsblad, 09-04-2004

FILOSOFIE IN DE MEDIA

Er bestaat niet één of ander magisch iets dat de mens eens en voor altijd onderscheidt van de machine. Het gaat regelrecht in tegen de intuïtie van veel mensen, maar we kunnen niet uitsluiten dat die apparaten over geestelijke eigenschappen kunnen beschikken. Als de mens niet zo dom was en de werking van zijn brein helemaal zou doorgronden, zou hij wat

bescheidener zijn. En als we allemaal wat bescheidener zouden worden, zouden we ons ook bescheidener opstellen ten opzichte van die arme mensen die we nu uit Nederland willen sturen. Dáár doe ik het voor: ik wil mensen aan het denken zetten, zodat ze beseffen welke impact vooronderstellingen hebben in de beslissingen die we in het dagelijks leven voortdurend

nemen. Aan diezelfde bescheidenheid ontbrak het de Spanjaarden die in de zestiende eeuw Amerika binnenvielen en daar indianen zagen rondlopen die ze zo primitief vonden dat ze ze geen geest konden toedichten, en ze dus de kop afhakten.

Bas Haring in: De Groene Amsterdammer, 20-03-2004

Ik geloof dat de sociale wetenschappen en de filosofie (...) geen genoegen zouden moeten nemen met een rol binnen de universiteit, maar moeten proberen een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk debat. Maar ik ervaar ook een nieuw soort frustratie. Het is namelijk veel moeilijker een publiek te overtuigen dat om je heen zit en dat gedreven is door politieke passies dan om je te richten tot

een lezer op afstand, die leest vanuit zijn intellectuele nieuwsgierigheid. Politieke passies gaan niet uit van rationele argumenten, maar van vage voorstellingen en emoties waar we geen enkele invloed op hebben. (...) Nee, ik zal nooit in de politiek actief worden. Op een gegeven moment in het leven maak je de keuze tussen actie en kennis, en als je van de kenniskant bent, is je ideaal een onpartij-

dig onderzoek naar de waarheid. Ik weet best dat absolute waarheid niet bestaat. Maar toch blijft de waarheid de toetssteen van mijn vak.

De Bulgaarse filosoof Tzvetan Todorov over zijn overstap van de structuralistische tekstanalyse naar het maatschappelijke debat, in: De Groene Amsterdammer, 24-04-04

'Brno, waarom niet een week naar Oss?!'

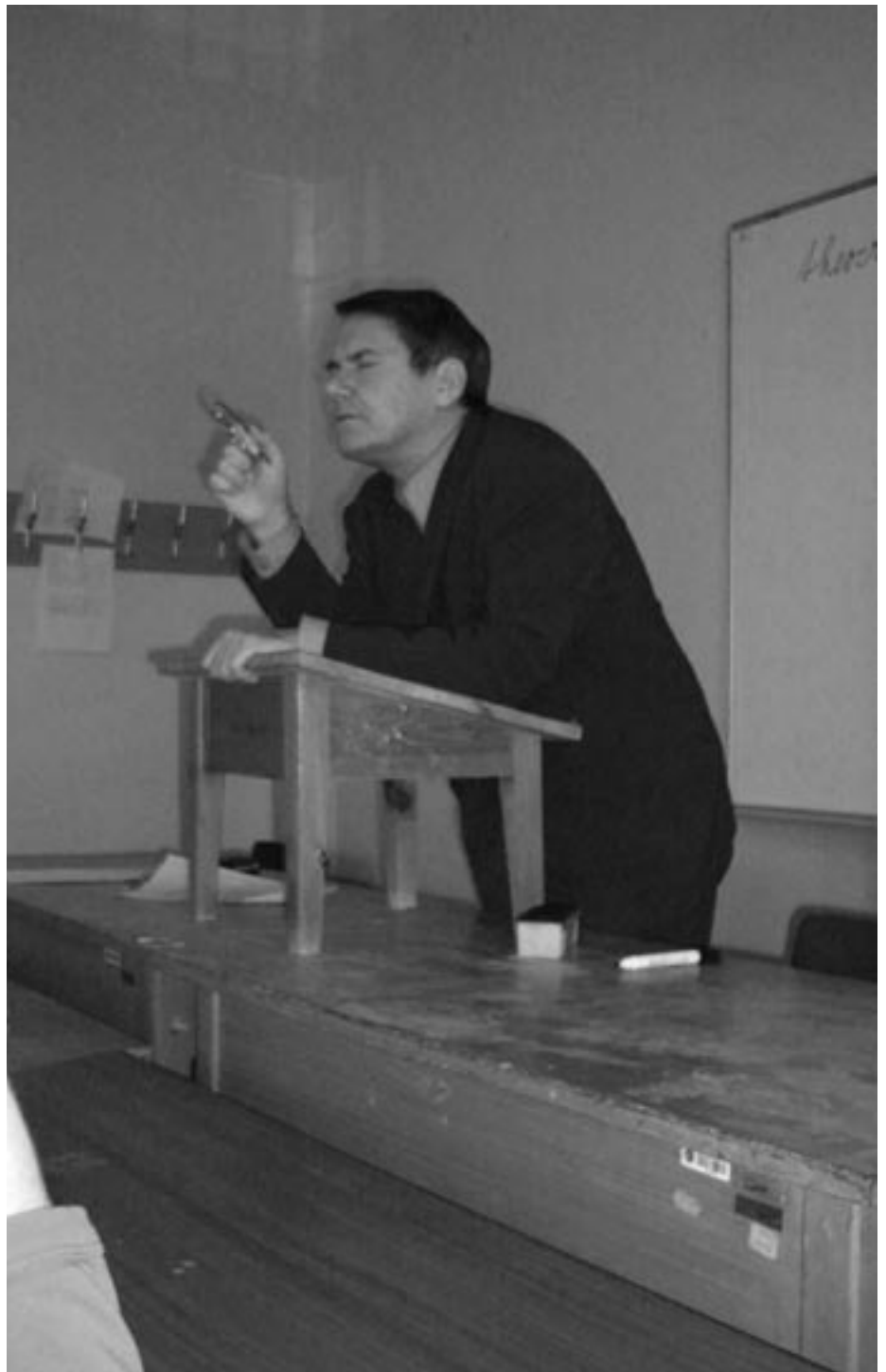
Door Irene Conradie

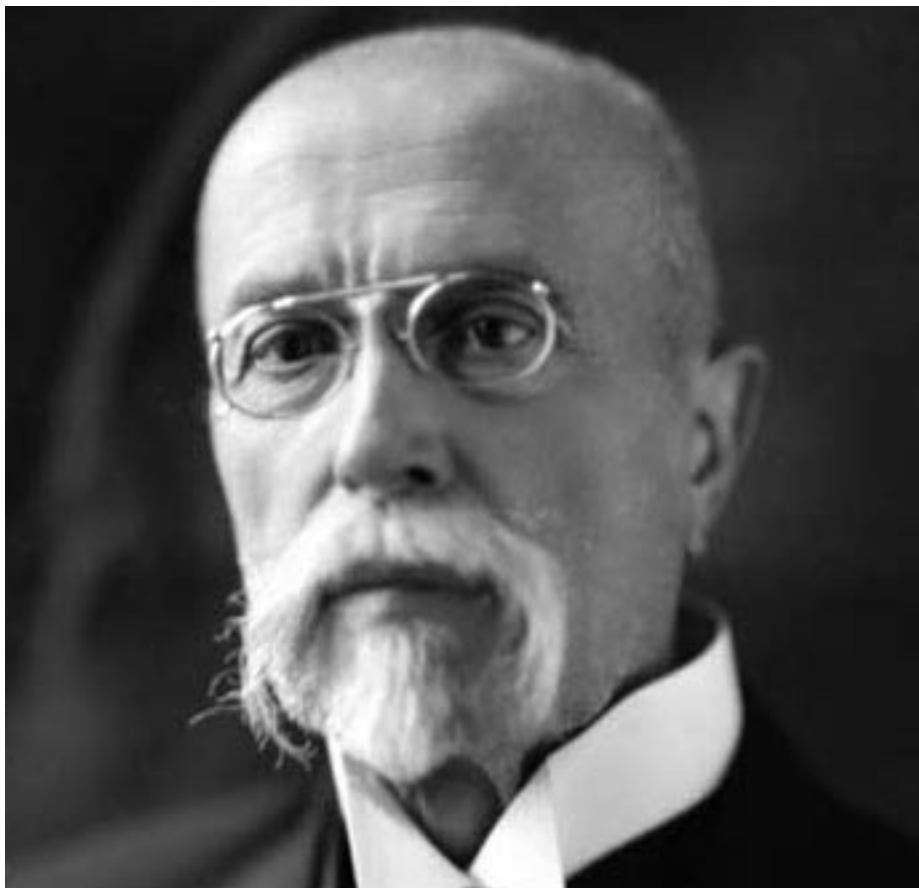
Tijdens de laatste maaltijd in Brno vertelde de organisator van de reis, Constant van Panhuys, dat hij aan iemand had verteld dat de studiereis van de FUF dit jaar naar Brno zou gaan. Als reactie kreeg hij te horen: 'Maar dat is zoiets als naar Nederland gaan en dan een week in Oss gaan zitten!?' Waarom toch Brno?

Brno ligt in Tsjechië en is de tweede stad na Praag. Het is geen miljoenenstad zoals Parijs of Londen en er komen ook geen horden toeristen op af. Maar als je op de kaart van Europa kijkt, valt je iets op. Links van Brno ligt Praag, eronder Wenen, rechts Bratislava en erboven Wrocław. Omringd door grote steden en verschillende landen ligt Brno in het middelpunt. En dat zal in de toekomst alleen maar sterker worden met de uitbreiding van de EU. Nu is Tsjechië nog een land dat, zeker gevoelsmatig, aan de rand van Europa ligt, waar de prijzen laag zijn en de taal vreemd. Aan de grens met Duitsland worden allerlei waren en diensten aangeboden waarvan je liever niets wilt weten. Maar Tsjechië heeft een geschiedenis die zowel West als Oost is; hier is men bekend met de godsdienststrijd tussen katholiek en protestant maar ook met de invloed van Stalin. De buitenwijken van Brno bestaan uit ongeïnspireerde Oostblok-flats, het centrum staat vol gerenoveerde gebouwen die in een wereldstad als Wenen niet zouden misstaan. In de filosofiecolleges aan de Masaryk Universiteit kwam de samenhang tussen geschiedenis en filosofie duidelijk naar voren. Er werd nadruk gelegd op de Tsjechische filosofen en hun plaats in het politieke en culturele leven van Tsjechië. Filosofie in Tsjechië was vooral sterk op het gebied van sociale filosofie en esthetica. Het eerste vanwege de vele politieke gebeurtenissen en sociale diversiteit in het land en specifieke problemen. Een specifiek Tsjechisch probleem was het zogenaamde 'life of hypocrisy'. Veel Tsjechen waren protestants geweest maar na de overname door de Habsburgers en inlijving in het Oostenrijks-Hongaarse Rijk werd het katholicisme de officiële religie. Een deel van de elite zocht toevlucht in het buitenland (bijvoorbeeld in Nederland) maar het grootste deel van de bevolking had zich maar te schikken in de opge-

legde godsdienst. Met de stichting van de republiek was er weer vrijheid van religie maar een groot deel van de bevolking bleef bij het katholieke geloof. Wat doet het met een volk om zo massaal en verplicht te veranderen van religieuze opvattingen? In de esthetica, met 'of course' het Tsjechisch structuralisme, speelde de rijke Tsjechische literaire traditie een grote rol. De universiteit is vernoemd naar een filosoof en staatsman, Tomás

Garrigue Masaryk (1850-1937), die voor en tijdens de Eerste Wereldoorlog 'as we all know' een voorvechter was van een onafhankelijke Tsjechische staat en later de eerste president van Tsjechoslowakije zou worden. In zijn filosofie richtte Tomás Garrigue Masaryk zich op de crisis van de Europese beschaving. Hij zag dit als een historisch proces waarvoor de samenleving als geheel verantwoordelijk was. Masaryk zag de geschiedenis als iets dat wordt gevormd door de ideeën in de hoofden van mannen en vrouwen die de toekomst beter kunnen maken dan het verleden. Anders dan bijvoorbeeld Leo Tolstoj die meende dat geschiedenis een spel van irrationele krachten

"Tomás Garrigue Masaryk, as we all know, Tomás Garrigue Masaryk..."

is of Marx die geschiedenis opvatte als gedetermineerd door economische condities, technologische veranderingen en klassenstrijd. De crisis van de Europese beschaving werd volgens Tomás Garrigue Masaryk veroorzaakt door het in verval raken van religieuze opvattingen, wat enorme sociale consequenties had. Zijn oplossing lag erin mensen hun geloof te laten hervinden, onafhankelijk of dat protestants, katholiek of iets anders was. De democratische republiek van Tsjechoslowakije bestond alleen tussen de twee wereldoorlogen, na het nazisme kwam het stalinisme waarin het werk van bijvoorbeeld Masaryk verboden was. Pas in 1989, na de Fluwelen Revolutie, kwam er weer een democratische republiek, eerst nog Tsjechoslowakije, later Tsjechië. Het is opvallend dat zowel in Brno als in Budapest (FUF-reis van 2002), allebei in landen met een nog vrij recent bewogen verleden, het historisch besef veel dieper is dan in Nederland. De vrijheid van meningsuiting is daar niet vanzelfsprekend en het eigen verleden wordt als een waardevolle bron van informatie gezien. De Tsjechische spreker zei vaak 'as we all know' en 'of course' maar het was niet duidelijk of dit was omdat hij veronderstelde dat wij even goed bekend waren met de Tsjechische filosofie en ge-

schiedenis als hij of dat zijn Engels niet zo goed was...

Brno was een mooie bestemming en een goede uitvalsbasis om Tsjechië beter te leren kennen. En dan niet alleen zoals

in reisgidsen met mooie plaatjes. Brno is een stad waar met Pasen niemand op straat te vinden is, waar op tweede Paasdag de jongens met versierde takken rondlopen (om volgens traditie meisjes te slaan in ruil voor beschilderde eieren), waar veel bier wordt gedronken, waar de mensen minder lijken te lachen dan hier, waar de studenten in college iets bescheidener en stiller zijn en het niet gebruikelijk is een docent tegen te spreken, waar ze graag zien dat je 's ochtends het ontbijt komt opeten, waar de toetsenborden andere letters hebben en natuurlijk de letters die jij zoekt missen, waar de bewegwijzering niet altijd optimaal is en het wegdek ook niet, waar het mooi is in de lente als de zon schijnt, waar de politie graag boetes uitdeelt - maar daar kun je als Utrechtse student soms meer dan de helft van afdingen... En nog veel meer. Dan heb ik het niet eens gehad over het college Nederlandse poëzie, over de grotten van Macocha, over het historische plaatsje Telc, over die idioot die de autopapieren in het nachtkastje van het hotel heeft laten liggen, over het hotel met scheve pooltafels en krakende lift waar de lichten overal uit waren om op de electriciteit te besparen. Kortom, het was weer een geslaagde FUF-reis waarop veel is gebeurd en ik kijk nu al uit naar de volgende donderdagavondborrel om met een pivo in mijn hand na te praten over Brno en alle foto's te bekijken.

Avond van de Oosterse Filosofie

Tom de Vos trok zijn stoute schoenen aan om eens een FUF-activiteit te bezoeken. Het betrof een intellectuele en muzikale avond die zich thematisch aan de andere kant van de wereld bevond.

Door Tom de Vos

Het is dinsdag 23 maart, 20:15 uur. Ik kom net binnen in de ACU aan de Voorstraat, bij mij bekend als een krakerscafé van het oude stempel. Dat belooft wat, de nacht van de oosterse filosofie op een plek waar al die kleingeestige illegalen samenscholen om ongetwijfeld na te praten over de laatste 'kraak' die ze gezet hebben. Ik, als gerespecteerd burger en gewaardeerd onderdeel van het grote rad dat al draaiende zijn naam door de harten van al zijn onderdanen weet te persen, voel me hier enigszins ongemakkelijk. Waarom kunnen die mensen, buitenwettelijk zoals zij zich gedragen, niet gewoon participeren in alles wat normaal en geoorloofd is, conformist zijn op alle fronten?

In mijn onbegrip verzonken schrik ik opeens op. Het sein is gegeven en gestaag volgen we een persoon die een bepaalde beweging maakt waaruit blijkt dat we moeten opschieten. Het is een klein zaaltje waar we terechtkomen. Om een duidelijk overzicht te houden over alle aanwezigen en om niet teveel in het oog te springen kies ik ervoor om mij achterin de zaal te installeren. Ik kijk op mijn horloge. Het is bijna half negen. Vreemd, volgens het programma had het al lang moeten beginnen, er staat toch duidelijk 20:00 uur. Even schiet er een angstig gevoel door me heen, ik zou toch niet voor niks gekomen zijn? Een heftig applaus brengt daar direct verandering in. Maar, wie zijn al die mensen en waarom applaudisseren ze? Een kleine man met op zijn gezicht de resten van wat kortgeleden nog een grijs was treedt de zaal binnen, of eigenlijk, hij komt vanachter een gordijn tevoorschijn. Het residu van de glimlach duidt erop dat hij wellicht zojuist een goede mop gehoord heeft, maar dat het nu tijd is voor een wat serieuzere aangelegenheid. Deze man, dhr. Jan Bor, heeft haast tot in het kleinste detail het voorkomen van wat ik me vroeger op de basisschool altijd voorstelde, uiteraard slechts wanneer me dat gevraagd werd, bij een verstrooide professor. Begrijpt u me goed, het was een plaatje dat ik ambieerde; een groot deel van mijn leven in de basisschooljaren heeft er voor mij gekleurd uitgezien en ik heb de droom gedragen ooit eens een verstrooide professor te zijn. En

nu, op minder dan tien voet afstand, lijkt het alsof ik in mijn eigen droom kan kijken, alsof ik op hem af kan lopen om hem in zijn arm te knijpen en te kijken of hij werkelijk is. Als ik opkijk en mijn aandacht weer bij het spreken is, merk ik dat ik door de begrijpelijke verbazing van zojuist het eerste stuk hiervan heb gemist. Nou ja, laat ik maar eens luisteren naar wat hij nog meer te vertellen heeft. Dhr. Bor pakt een krant tevoorschijn en begint te lezen. Het is een stukje geschreven door iemand die, zoals blijkt uit de strekking van die tekst, niet behoort tot een specifieke groepering die aangeduid zou kunnen worden als: 'de fans van Jan Bor'. U begrijpt, het is de bedoeling van dhr. Bor om hier een reactie op te geven die later in de geschiedenisboeken ongetwijfeld niet als meest milde persrespons bekend zal staan. Misschien wel vandaar de vermelding. Maar op de

een of andere manier grijpt de emotionele aanpak van onze spreker mij wel aan. Hij krijgt me in ieder geval zover eens goed mijn linkeroor in de strijd te gooien als zintuiglijk waarneembaar zintuig, zo u wilt. Daarnaast weet hij mij tot luisteren te bewegen.

Dhr. Bor vertelt verder en op een gegeven moment komt hij met een opsomming waar ik in een donker hoekje van mijn geest, precies dat deel waar de stiekemigheid zich bevindt, al op gehoopt had: een verklarende. Volgens hem zijn er vijf redenen waarom de oosterse filosofie een even grote waardering zou moeten ontvangen als de westerse filosofie en waarom dit noodzakelijk is:

1 Economisch/sociaal politiek

De economie in India en China kan samen gezien worden als de grootste economie ter wereld. Om die reden alleen al zouden we de oosterse filosofie, die onder andere daar zijn oorsprong heeft serieus moeten nemen.

Om dit te illustreren leest Bor een stukje voor uit Derrida over hoe een (voor ons primitief) persoon nadenkt over de grote vragen des levens en dat in de essentie dit

nadenken al anders is dan dat van ons, maar daardoor zeker niet 'zweveriger'.

2 Cultuurfilosofisch

Actie op het nihilisme, de richtingsloosheid waar Nietzsche ons al op wees.

3 De uiteenzetting van de metafysica is een droeve dood gestorven

De grote vragen binnen deze discipline blijven:

a) Wie ben ik?

b) Wat is werkelijk?

Sinds Parmenides gaan we al uit van het principe dat hij ons voorgeschoteld heeft, namelijk de tegenstelling tussen de juiste en de onjuiste weg die bewandeld kan worden wil men tot de waarheid kunnen komen. De juiste weg is de weg van het zijnde en de onjuiste weg is de weg van het niets. Deze theorie vertelt ons echter niet wat het niets inhoudt, terwijl dit wel een fundamentele notie is. De oosterse filosofie bekijkt dit anders, maar helaas geeft Bor ons verder

geen uitleg hierover.

4 Ons natuurbegrip is beperkt in tegenstelling tot bijvoorbeeld dat van het Taoïsme

5 Vanuit het existentiële oogpunt zitten we op een dood spoor

Er zijn geen antwoorden op de bestaansvragen (zie metafysica)

Verder benadrukt hij dat filosofie een levenskunst, praxis, way of life zou moeten zijn zoals bij de oude Grieken en in het oosten. Volgens hem zijn we dat in het westen verloren. Goh, zou dat waar zijn?

'Het charisma van zijn emotie straalt er van alle kanten af, hij is zowaar een queeste begonnen. Een queeste om het westen en oosten te herenigen'

Misschien heeft hij wel gelijk en nu ik er zo over nadenk zit er misschien zelfs wel een kern van 'waarheid' in. Ik moet het allemaal nog even verwerken. Wat bedoelt hij nu eigenlijk te zeggen? Dat we het hier bij

het verkeerde eind hebben? Nee, zegt Jan Bor, we hebben het niet bij het verkeerde eind, we zijn 'slechts' vastgelopen. Vastgelopen? Maar hoe dan, we krijgen toch nog steeds onderricht in de filosofie? Bor is van mening dat veel van de academische filosofie momenteel niet meer dan papegaaien is. Bedoelt hij dat we het wiel opnieuw moeten uitvinden? Maar dat is toch juist waar onze docenten en hoogleraren ons voor behoeden? We hebben een traditie en daar moeten we ons op baseren, zelfs wanneer dat tot (schijnbare) complicaties leidt. Nee, zegt Bor wederom, we moeten de traditie die we hebben wel respecteren, maar wel beseffen waar dat ophoudt. Tweehonderd jaar geleden heeft Schopenhauer dit ook al geprobeerd duidelijk te maken, maar niemand schijnt te luisteren en Bor

bombardeert zichzelf dan ook prompt tot missionaris in deze kwestie. Ik moet zeggen dat hij mijn aandacht heeft weten te grijpen. Het charisma van zijn emotie straalt er van alle kanten af, hij is zowaar een queeste begonnen. Een queeste om het westen en oosten te herenigen, want, zegt hij, misschien zitten ze in het oosten wel met hetzelfde probleem. Zoals het een weldenkend mens als Jan Bor betaamt, heeft ook hij geen illusies hierover. Het is een droom, maar het zou toch fantastisch zijn als we aan onze westerse academieën ook oosterse filosofie zouden kunnen doceren?

Na dit overweldigende nieuws moet ik even op adem komen. Zou het kunnen dat Jan Bor gelijk had? Zitten we vast zonder de mogelijkheid te bewegen? Zouden al die illegalen om mij heen vanuit een ander perspectief niet illegaal zijn en zelfs het 'goede' doen? Al die mensen die zich op dit moment binnen mijn gezichtsveld bevinden, zouden ze hetzelfde voelen als ik? Zouden ze ook een verandering zijn ondergaan, of beseften ze zich al dat het ook anders kan dan dit?

Ik hoor net dat de Japanse muzikant een fantastisch stukje muziek ten gehore heeft gebracht, zo nu en dan onderbroken door een onverwachte gast. Vreemd, ik had toch ook in die zaal gezeten, ik was er toch bij? Terwijl ik het allemaal probeer te begrijpen loop ik naar de bus, op weg naar huis, opnieuw op zoek naar iets nieuws, iets onverwachts, iets om mij versted te laten staan...

Studeren in het buitenland

Over enkele weken vertrekt Karen Groeneveld naar Nieuw-Zeeland. Wat zijn haar tips voor mensen die ook in het buitenland willen studeren?

Door Karen Groeneveld

Voor veel studenten is het een droom om tijdens de studie een periode in het buitenland te studeren. Het is een ideale manier om je horizon te verbreden; zo zie je hoe men lesgeeft in een ander land, leer je er tal van nieuwe mensen kennen en ben je een tijd lang op jezelf aangewezen in een vreemd land, iets waarvan je natuurlijk een hoop levenservaring opdoet.

Maar wat zijn de mogelijkheden die je hebt op het moment dat je erachter komt dat je graag in het buitenland wil studeren? Vaak is het lastig om erachter te komen wat je allemaal kunt doen en waar je allemaal heen kunt, dus heeft De Filosoof een aantal punten voor je op een rijtje gezet.

Om te beginnen moet je bedenken naar welk land je wilt. Ben je van plan om dicht bij huis te blijven, en bijvoorbeeld naar Duitsland, Engeland of Frankrijk te gaan, of zit je liever aan de andere kant van de wereld, zoals in Amerika, Australië

of Nieuw Zeeland? Wil je naar een Engelstalig land, of wil je ergens heen waar je de taal nog moet leren?

Op het moment dat je eruit bent naar welk land je wilt, is het de vraag wat je precies wilt gaan doen; ga je verder met filosofie, of wil je bijvoorbeeld je vrije ruimte invullen met de vakken die je in het buitenland hebt gedaan? In het laatste geval zijn de mogelijkheden bijna ongelimiteerd: bij het Bureau Buitenland, dat gevestigd is in het Bestuursgebouw, zijn bijna alle landen ter wereld vertegenwoordigd, en staan alle mogelijkheden qua studeren aangegeven. Het is het makkelijkst om hier een keertje langs te lopen als je je wilt oriënteren.

Mocht je verder willen met filosofie in het buitenland, dan zijn er nog vele opties. Op dit moment heeft onze faculteit regelingen met filosofie faculteiten in Kopenhagen, Parijs (de Sorbonne), Rome (La Sapienza), Bologna, Bielefeld, Leuven en Madrid. Buiten Europa is er een contract

met Washington University in St. Louis. Verder zijn er nog tal van universitaire contacten, dus er zijn nog veel meer (Europese) landen waar je heen kunt. Hiermee heeft de faculteit alleen geen vaste contacten, maar dat hoeft op zichzelf geen belemmering te zijn.

Mocht je op een specifiek vakgebied verder willen studeren in het buitenland, dan is het verstandig om na te gaan of er docenten van dat vakgebied zijn die contacten in het buitenland hebben, zodat zij je op weg kunnen helpen. Het Socrates-Erasmus uitwisselingsprogramma is ook een aanrader; dit programma heeft contacten met 29 landen.

Mocht je besluiten je scriptie in het buitenland te schrijven, dan kun je contact opnemen met één van de Nederlandse instituten die er in het buitenland zijn, zoals bijvoorbeeld het Nederlands Instituut in Athene, Rome, Florence of Madrid. Zij bieden soms de mogelijkheid aan studenten om daar een tijd te verblijven terwijl ze aan hun scriptie werken.

Wanneer je hebt besloten naar het buitenland te gaan, en je bent eruit welk land het moet worden, is het erg aan te raden om na te gaan of je in aanmerking komt voor een beurs. De site van Nuffic is de beste manier om hier achter te komen; zij hebben een programma, de Beursopener, waarin tal van beurzen en fondsen staan aangegeven, die je kunt aanschrijven. Mocht je een uitzonderlijk getalenteerde student zijn, dan zijn er nog allerlei talentbeurzen waarvoor je in aanmerking kunt komen (maar ook voor de 'minder getalenteerde' studenten zijn er zat mogelijkheden). Ook is het verstandig om bij de IB-groep na te gaan of je nog recht hebt op studiefinanciering op het moment dat je in het buitenland verblijft. De universiteit heeft verder nog de Trajectum-beurs. Deze beurs is bedoeld om je in je reiskosten tegemoet te komen, en kan oplopen tot 500 euro! Meer informatie over deze beurs is te vinden op de website van de Universiteit Utrecht.

Wanneer je niet helemaal zeker weet wat je wil gaan doen of hoe je het moet regelen, is het verstandig om een afspraak te maken met onze buitenlandcoördinator Erna Kas, zij kan je dan verder helpen. Haar e-mailadres is Erna.Kas@phil.uu.nl.

Enkele nuttige sites om je op weg te helpen:

www.nuffic.nl

www.uu.nl/bureaubuitenland

www.wilweg.nl

www.studenttravel.nl

De Sorbonne in Parijs

(Hoe) Kun je goede filosofen selecteren?

Een bijdrage van het Opleidingsbestuur

Door Stefanie Roels

Zoals overal in de wereld is ook in medezeggenschapland natuurlijk weer het een en ander gebeurd. En niet alleen op facultair niveau, ook landelijk spelen de universiteiten en het hoger onderwijs momenteel een grote rol. Het kan niemand ontgaan zijn dat staatssecretaris mevrouw Nijs van OC&W recentelijk haar HOOP (Hoger Onderwijs en Onderzoeks Plan) voor 2004 gepresenteerd heeft, waarin zij o.a. pleit voor strengere selectie van (aankomende) studenten, collegegeld-differentiatie (hetgeen ruimte biedt voor duurdere topmasters, maar ook voor landelijke verschillen in collegegeldbijdragen), en zij het "gratis" volgen van een tweede of derde studie ter discussie stelt. De LSVb (Landelijke Studenten Vakbond) heeft duidelijk uitgesproken tegen de plannen van mevrouw Nijs te zijn, maar blijkt inmiddels het zuivere jaren-60-gelijkheidsdenken lichtelijk los te laten door toch – op bepaalde vlakken – in lijken te stemmen met strengere selectie. Op 5 april j.l. is er in de Kamer gedebatteerd over de plannen van Nijs en onder voorbehoud van een goed studiefinancieringsstelsel – zoals bijvoorbeeld voorgesteld door de PvdA – is er mee ingestemd. Het ziet er naar uit dat toekomstige generaties studenten niet langer van het luie leventje kunnen genieten waar wij al zoveel over op te merken hebben!

Persoonlijk vind ik dat selectie geen vies woord hoeft te zijn, mits je het maar op de juiste wijze uitvoert. Talent is onafhankelijk van een financiële situatie, en selectie dient dat dus ook te zijn. Maar de universiteit is in de loop der jaren veel te veel tot een eenheidsworst geworden waarbij geen ruimte bestaat voor niveau-differentiatie en intellectueel uitdagend onderwijs. Jazeker, kwantitatief wordt er meer getoetst, maar de kwaliteit van opleidingen staat geregeld ter discussie. Ook filosofie ontkomt hier niet aan, aangezien in het huidige financieringsstelsel de financiële baten voor een opleiding aan het aantal afgestudeerde studenten gekoppeld zijn. Dat betekent dus dat een student die afstudeert meer geld oplevert dan een student die afvalt; reken maar uit.

Het opleidingsbestuur heeft natuurlijk, in lijn met haar principes en overtuigingen, wederom getracht dit strategisch-economisch denken zo ideëel mogelijk te benaderen. Een korte samenvatting van enkele

in het oog springende ontwikkelingen:

- Filosofie moet sexy en aantrekkelijk zijn. Dit oordeel vindt zijn uitwerking in de ontwikkeling en promotie van de minors wijsbegeerte, die per volgend academisch jaar volop van start zullen gaan en vele studenten van buiten onze eigen faculteit zullen gaan trekken. Er wordt hard gewerkt aan een mooie minorbrochure, en ook de website is aangepast en voorziet in betere voorlichting. Uiteraard wordt ook de waarborging van een filosofisch verantwoord niveau bij deze ontwikkelingen goed in de gaten gehouden!
- De docenten hebben eind februari een

waarover op een later tijdstip dus meer.

- Met de invoering van de Bachelor is er ook een ander beleid gekomen voor de literatuurmodulen. Besloten is dat het aantal toegestane literatuurmodulen in de Bachelor teruggebracht wordt van 2 naar 1. Bij problemen met de studeerbaarheid van het programma kan echter eventueel wel -in overleg met de studieadviseur- een tweede literatuurmodule gevolgd worden. Het niveau van de module is, afhankelijk van de invulling, niveau 2 of 3.
- Voor de doctoraalstudenten die zich een weg banen door BaMA-land staat nu ook deel twee van de FAQ op de website. Surf naar de webpagina van de faculteit, Wijsbegeerte, Studeren - verder wijst het zichzelf.
- Er zal, met ingang van komend academisch jaar, binnen onze faculteit nog een andere belangrijke digitale ontwikkeling

Een sexy Wittgenstein?

studiemiddag gehad over toetsing, waarin onder meer gesproken is over de doelmatigheid van toetsen en de optimale relatie tot de onderwerpen die getoetst dienen te worden. Het is immers in niemands belang om enkel de kwantiteit van toetsmomenten te verhogen, zeker wanneer dit ten koste gaat van het niveau en het de kwaliteit negatief beïnvloedt. De docenten waren zeer enthousiast en hopelijk zullen zij het geleerde snel in de praktijk brengen (of moeten wij als studenten voor dit doel weer een toetsmoment in het leven roepen?!)

· Naar alle waarschijnlijkheid zal ook in de Bachelor Wijsbegeerte een eindschrift deel uitmaken van het vaste studieprogramma. Er wordt nog gesproken over de precieze omvang en overige exameneisen,

plaatsvinden: belangrijke documenten zullen vanaf dan alleen nog online beschikbaar zijn. De studiegids zal vooralsnog nog enige tijd ook in hardcopy worden uitgegeven, maar OER en statuten zullen alleen nog op de website te vinden zijn.

Misschien nog wat vroeg, maar het Studenten Parlement werkt haar nieuwe leden graag goed in: de opvolger van Stephanie in het opleidingsbestuur Wijsbegeerte is bekend. Floris van Proosdij, eerstejaars Wijsbegeerte en tevens deeltijdstudent Geschiedenis zal het stokje na de zomer overnemen. De volgende keer dus wellicht een bijdrage van Floris!

Stephanie Roels is (nu nog) Studentlid OB Wijsbegeerte

Tegen de ontmanteling van de 'elitaire' faculteit

Aanzet tot een herwaardering van het 'intellectuele' als vormingsbeginsel

Door Ragnar van Es

In de Filosoof van november 2003 vraagt Karen Groeneveld zich af waarom 'populaire cultuur' in de academische studie van de filosofie niet serieus wordt genomen. Haar conclusie is dat dit komt door de elitaire houding van de academici, die populaire cultuur als oppervlakkig en daardoor minderwaardig beschouwen. Een dergelijke houding kan de academische filosofie zich volgens haar niet permitteren want "filosofie wordt geacht de maatschappij te bestuderen" en in de maatschappij "spreekt deze populaire cultuur [...] een groot deel van de bevolking aan".

Impliciet geeft Groeneveld hier aan dat niet minder dan het bestaansrecht zelf van de academische filosofie op het spel staat. Als oplossing stelt zij een anti-establishment filosofie voor die ontdaan is van de zo gewraakte elitaire houding. Vreemd genoeg wordt de continentale traditie als 'wollig' en onvoldoende kritisch terzijde geschoven; de rol van pleitbezorger van de populaire cultuur is in haar ogen slechts weggelegd voor de analytische filosofie. Hieronder zal ik proberen duidelijk te

maken dat Karen Groeneveld in haar artikel werkelijk op alle punten de plank heeft misgeslagen. Dat valt haar niet te verwijten; zij is slachtoffer geworden van de massacultuur waaruit wij beiden zijn voortgekomen en die zij wellicht ongewild getracht heeft te verdedigen.

POPULAIRE CULTUUR

Wie het woord 'massacultuur' in de mond neemt, spreekt tegelijk een veroordeling uit. Groeneveld vermijdt het woord dan ook en spreekt over 'populaire cultuur'. Wat haar ontgaat is dat we hier te maken hebben met twee verschillende fenomenen. Populaire cultuur is gemakkelijk te herkennen, maar tamelijk moeilijk te definiëren. De definitie die Groeneveld hanteert volstaat echter niet; populaire cultuur is geen verschijnsel dat alleen in technologisch ontwikkelde, urbane samenlevingen voorkomt. Het bekendste voorbeeld van populaire cultuur ontstond waarschijnlijk tijdens de Romantiek: een authentieke rurale cultuur bedreigd door industrialisatie en de moderne cultuur. Wat verloren ging

werd veelal omschreven als een gevoel van gemeenschapszin. In zulke gevallen spreekt men van 'folklore'. Folklore is verbonden met de noties van Volksgeist (Johann Gottfried von Herder) en Gemeinschaft (Ferdinand Tönnies).

Een twintigste-eeuwse reactie op de industrialisatie wordt soms eveneens 'populaire cultuur' genoemd; hierbij gaat men ervan uit dat de moderne cultuur van de westerse landen het onvermijdelijke einddoel is. Hierdoor kan populaire cultuur alleen maar de vorm aannemen van 'massacultuur'. Maar populaire cultuur is niet hetzelfde als massacultuur; populaire cultuur behelst veeleer verzet tegen de massacultuur. Sterker nog, volgens Theodor W. Adorno en Max Horkheimer betekent massacultuur het einde van iedere oorspronkelijke populaire cultuur, inclusief haar emancipatoire lading. De ondergeschiktheid van de cultuur aan de kapitalistische markt verandert culturele uitingen in massaproducten die het vermogen van de consument om kritisch te denken ondermijnen.

MASSACULTUUR

Onder massacultuur wordt meestal de cultuur verstaan die door de massamedia wordt verspreid: kranten, tijdschriften, stripverhalen, film, radio, televisie en wat dies meer zij. Tegenover de massacultuur staat dan doorgaans de elitecultuur; de smaak en waarden van de literaire intellectuelen. In dit verband wordt ook wel gesproken van high culture tegenover low culture. Hierbij zij aangetekend dat high culture niet per se hoeft samen te vallen met de dominante cultuur in een samenleving. Groeneveld geeft in haar artikel voornamelijk voorbeelden van low culture, dit is: massacultuur.

Massacultuur is nauw gekoppeld aan moderne communicatiemiddelen. Maar zij is niet alleen cultuur van de media, zij is ook en meer nog de cultuur van de egalitaire en democratische samenleving. Ik laat in het midden in hoeverre een dergelijke samenleving wenselijk is en bespreek hier slechts één aspect ervan: de homogenisering van de cultuur. In een kapitalistische samenleving leidt de behoefte van een ondernemer om zijn winsten te maximaliseren onvermijdelijk tot de noodzaak het grootst mogelijke publiek te bereiken. Zeker in de massamedia heerst de wet van de grote getallen. Dit leidt tot een aanbod dat afgestemd is op de massa. Nu is het geen geheim dat het aantal mensen met een beperkte artistieke en intellectuele

smaak veel groter is dan het aantal mensen waarbij de smaak wel goed ontwikkeld is. Als gevolg hiervan zal vrijwel ieder aspect van de cultuur worden gebagatelliseerd.

Passieve consumptie is het kenmerk van de massacultuur. Voor de massa begint het ware leven pas als de arbeid gedaan is en de vrije tijd begint. Waar voor de literaire intellectueel cultuur altijd verbonden is met inspanning, is deze voor de massa verbonden met ontspanning; het moeilijke wordt vermeden of op zo'n manier veranderd, vereenvoudigd of in delen opgesplitst dat het niet meer moeilijk te consumeren is. Gevolg hiervan is een volstrekt conformisme aan de smaak van de meerderheid en een betrekkelijke weerloosheid jegens de verleidingen van reclame, propaganda en de macht van het geld. Het beleid van de overheid lijkt duidelijk aan deze verschijnselen en als ik af moet gaan op Groeneveld begint deze massamentaliteit ook ingang te vinden onder studenten van de Universiteit Utrecht. *The Simpsons and philosophy: the D'oh!* of *Homer* is massavermaak gericht op een onkritisch publiek en met als belangrijkste (zo niet enige) doel: winstmaximalisatie. Dat het boek de lezers enthousiast kan maken voor filosofische vragen doet daar weinig aan af. Dit brengt mij bij de taak van de filosofie.

DE ZIN VAN HET BESTAAN

Volgens Groeneveld wordt filosofie geacht de maatschappij te bestuderen. Dit is een ernstige misvatting. Mens- en maatschappijwetenschappen noemt men tegenwoordig veelal sociale wetenschappen. Filosofie gebruikt ze hooguit als hulpwetenschap; haar primaire taak ligt elders.

Filosofie is de liefde voor wijsheid. Voor Socrates ging de wijsheid die de filosofie onderwijst over wat het betekent om als mens een goed c.q. gelukkig leven te leiden. In de oudheid moest de filosofie dus niet alleen kennis bieden, maar de mens ook vormen; filosofie was bovenal een praktische activiteit. Iets heel anders dan het vooral theoretische onderzoek dat zij sinds de 17e eeuw is geworden. Echter, de meeste mensen buiten de academische studie van de filosofie denken nog steeds

dat zin van het leven de centrale vraag is binnen de filosofie. Voor de meeste filosofen is dit idee op zijn best een flauwe grap. Maar als filosofie in de ogen van de vakfilosofen niet over wijsheid gaat, waar

‘Filosofie wordt geacht de maatschappij te bestuderen. Dit is een ernstige misvatting. Mens- en maatschappijwetenschappen noemt men tegenwoordig veelal sociale wetenschappen. Filosofie gebruikt ze hooguit als hulpwetenschap; haar primaire taak ligt elders.’

gaat ze dan wel over? Laten we zeggen dat ze over kennis gaat. Kennis waarover? In de breedste zin kunnen we zeggen dat de filosofie zich bezighoudt met kennis over hoe dingen zijn zoals ze zijn. De vraag van kennis, van weten hoe de dingen zijn zoals ze zijn, is een wetenschappelijke. De wetenschap geeft ons kennis over de aard van zulke dingen. Dan worden ze feiten genoemd. Welke rol wordt in een door de wetenschap gedomineerde wereld nog toegekend aan de filosofie?

Wetenschappelijke kennis heeft ons leven onvoorstelbaar veranderd en misschien juist wel daardoor knaagt het vraagstuk omtrent de wijsheid nog steeds aan ons. De vraag luidt: maakt ons wetenschappelijke wereldbeeld het overbodig om de vraag naar de zin van het bestaan te beantwoorden?

Het antwoord zou moeten luiden: nu minder dan ooit tevoren!! Mijn grote zorg is echter dat de academische studie van de filosofie steeds verder dreigt af te drijven van deze oorspronkelijke opdracht. Wij leven in een maatschappij die gericht is op efficiëntie en praktijk. In het maatschappelijk debat gaat het niet meer om het stellen van de fundamentele vragen maar om snelle antwoorden. Alles moet toepasbaar zijn. En de vakfilosofie gaat mee in die terreur. Universiteiten en geldstromen neigen er steeds meer toe zich alleen nog te richten op wat pragmatisch en efficiënt is. De filosofie ontwikkelt zich steeds meer als toegepaste wetenschap, laat de fundamentele vragen varen en gaat spreken over zaken die ze beter kan overlaten aan de gespecialiseerde vakwetenschappen. Zo maakt ze zich overbodig en verzuimt zij haar eigen taak: het stellen van de fundamentele vragen. Dit wil niet zeggen dat

zij de wetenschap links kan laten liggen, verre van. Maar omdat niet alleen de wetenschappen verhalen vertellen over de mensen en de zin van hun bestaan – dat doet ook de literatuur, de beeldende kunsten, het theater, dat doet bij voorbeeld ook de godsdienst – zullen we altijd blijven zitten met een kloof in onze ervaring tussen de domeinen van kennis en wijsheid, waarheid en betekenis, theorie en praktijk. Het is de taak van de filosofie die kloof te verkleinen, om de wereld radicaal te

bevragen, om te erkennen dat je niet uit jezelf voortkomt en dat je jezelf niet hebt gemaakt, dat het bestaan zich niet aan jou onderwerpt.

DE INTELLECTUELE ELITE

Het is de toetssteen van de praktijk die in de filosofie leidt tot een kritiek van de huidige condities waaronder de mens geacht wordt een zinvol leven te leiden. Kritiek is een kritiek van de bestaande maatschappij omdat men die als onrechtvaardig, onvrij, onwaar of wat dan ook ervaart. De status quo in twijfel trekken is per definitie anti-establishment denken. Dit nu is bij uitstek het terrein van de intellectuele elite. Het is de taak van de intellectueel om de eigen cultuur op onbevengene wijze onder kritiek te brengen. Tegelijkertijd is die kritische houding ook het product van die cultuur. In dat opzicht is Groenevelds idee van een eliteloze anti-establishment filosofie een contradictio in terminis.

Behoud en vernieuwing van de cultuur was in de visie van de burgerlijke, intellectuele elite een persoonlijke opdracht die men niet kon overlaten aan de staat, laat staan de massa. Vandaar dat dit cultuurideaal ook in hoge mate een persoonlijkheidsideaal was, dit is: alzijdige ontwikkeling en zelfperfectie. Kenmerkend voor dit Bildungsideal was de notie dat cultuur niet een gegeven is, dat kant en klaar van de ene generatie op de andere kan worden overgedragen. Cultuur is hooguit in aanleg gegeven, moet steeds opnieuw verworven worden en komt alleen diegenen toe die daar moeite voor doen. Deze mentaliteit is onder huidige studenten ver te zoeken of wordt, zo die wel aanwezig is, door het overheidsbeleid

ten sterkste ontmoedigd. In dit verband is de opmerking van Piet Steenbakkers ten aanzien van 'moeilijke' filosofie typerend: "Zodra je aan de oppervlakte gaat krabben en iets van de diepte zichtbaar wordt, haken mensen af." Helaas heeft men zich, na de tragedie onder het Nazi-regime, grotendeels van het Bildungsideal afgekeerd en zich in plaats daarvan tot de bloeiende Angelsaksische traditie gewend. De schoonheid van de klassieke, intellectuele vormingsfilosofie is daardoor lang aan het zicht onttrokken geweest.

CONTINENTALE FILOSOFIE

Groeneveld wantrouwt niet alleen de intellectuele elite ten aanzien van haar kritisch vermogen, maar ook de continentale traditie in de filosofie. Dit is mijns inziens het gevolg van een gebrek aan kennis van deze traditie. Continentale filosofie bestaat uit een zeer eclectische en uiteenlopende reeks intellectuele stromingen waarvan men nauwelijks kan beweren dat ze samen een goed definieerbare traditie vormen. Het lijkt erop dat de continentale filosofie in de naoorlogse periode min of meer synoniem was met fenomenologie. Even continentale stromingen als het hedendaagse Franse poststructuralisme en postmodernisme staan hier echter vrij vijandig tegenover: vooral Gilles Deleuze en Michel Foucault en in mindere mate Jacques Lacan, Jacques Derrida en Jean-François Lyotard. Hoe 'wollig' zijn deze filosofen te noemen? En aan welke vragen moeten we denken wanneer Groeneveld meent dat de continentale filosofie de 'verkeerde' vragen stelt?

De continentale filosofie is gericht op het geven van kritiek op de sociale praktijken van de moderne wereld, een kritiek die hoort bij het streven naar vooral individuele en maatschappelijke emancipatie. Een groot deel van de filosofie in de continentale traditie kan worden gezien als een reactie op een gevoel van crisis in de moderne wereld. Dit verklaart tot op zekere hoogte een belangrijk verschil met een groot deel van de analytische filosofie, namelijk het antiwetenschappelijke karakter van de meerderheid der continentale filosofie. Ter adstructie een voorbeeld: het verhaal wil dat Georges Bataille, continentaal anti-filosoof, en Alfred Jules Ayer, meer toegewijd aan de wetenschappelijke kijk op de wereld, in 1951 te Parijs een discussie hadden ten aanzien van de vraag: bestond de zon voordat er mensen waren? Voor een filosoof als Ayer is het vanzelfsprekend dat fysieke objecten als de zon al beston-

den voordat de mens zich had ontwikkeld. Voor Bataille echter, die beter thuis was in de fenomenologie, moeten fysieke objecten worden waargenomen vanuit de positie van een menselijk subject voordat hun bestaan vastgesteld kan worden. Aangezien er geen mensen bestonden op het moment dat de propositie wordt gepostuleerd, is het niet zinnig om te zeggen dat de zon bestond voordat er mensen waren.

Het voorval is gechargeerd en wellicht verzonnen, maar het illustreert wel waar de problemen liggen bij een eventuele toenadering tussen beide tradities. En juist deze toenadering is noodzakelijk om de ontmanteling van de 'elitaire' Faculteit tegen te gaan en de intellectuelen beter te equiperen in hun pogingen om de vraagstukken van kennis en waarheid, van filosofische waarheid en existentiële betekenis te versmelten, of om deze in ieder geval dichter bij elkaar te brengen.

TOT SLOT

De taak van de filosofie is niet alleen een theoretische, maar ook en in de eerste plaats een eminent praktische en politieke. Om met de woorden van Helmuth Plessner te eindigen: "Terwijl een door het christendom en door de klassieke oudheid bepaalde wereld uit zijn voegen raakt stelt de mens, nu geheel van God verlaten en gesteld voor het gevaar in het dierlijke weg te zakken, zich opnieuw de vraag naar het wezen en het doel van het menselijk bestaan."

Met dank aan Peter den Dunnen, Piet Steenbakkers en Ruud Welten.

Ragnar van Es is eerstejaars Wijsbegeerte (deeltijd) en is bezig met zijn scriptie voor Geschiedenis.

COLOFON

Hoofdredactie:
Hannah Schimmel

Eindredactie:
Paul Bais

Management:
Karen Groeneveld

Vormgeving:
Randy Lemaire

De Filosoof Nr. 26: oplage 450
Deadline voor Nr. 27: begin juni 2004

Kopij kan ingeleverd worden via de De Filosoof-folder in *Students General*, het postvakje bij de administratie of via de.filosoof@phil.uu.nl

De redactie behoudt zich het recht voor om ingezonden artikelen te wijzigen of in te korten.

Uitgave van de FUF & de Faculteit Wijsbegeerte
Heidelberglaan 8
3584 CS Utrecht